

Maiju Ketko

JAMK Ammatillinen opettajakorkeakoulu
Opinto-ohjaajakoulutus 2012–2013

OPINTO-OHJAUKSEN KEHITTÄMINEN

28.3.2013

Tsemppipajat opettajaopiskelijoiden opintojen etenemistä tukemassa

Tampereen ammatillisessa opettajakorkeakoulussa toteutetut tsemppipajat ovat osa opettajakorkeakoulun opintojen ohjauksen kehittämistyötä. Tsemppipajat ovat tarkoitettu opiskelijoille, joilla opintojen eteneminen on viivästynyt ja valmistuminen epävarmaa. Pajojen tarkoituksena on ohjata ja tukea opettajaopiskelijoita puuttuvien tehtävien teossa sekä kannustaa – tsempata – opinnoissa eteenpäin. Pajatyöskentelyssä korostuvat vertaistuki, ohjaustarveanalyysi, jaettu asiantuntijuus ja dialogi sekä metataitojen tukeminen ja voimaantuminen. Toiminnan taustalla vaikuttavat systeemiteoreettinen ajattelu sekä ratkaisu- ja voimavarasuuntautunut lähestymistapa.

Artikkelissa tarkastelen tsemppipajakokemuksia ensimmäisen lukuvuoden jälkeen ja arvioin pajatoiminnan mahdollisuuksia osana aikuisten opintojen ohjausta. Artikkelin on samalla opinto-ohjaajakoulutuksen kehittämistyön julkaisu. Artikkelin aineisto perustuu tsemppipajoihin osallistuneiden kyselylomakkeiden vastauksiin, pajoissa käytyihin keskusteluihin sekä ennen ja jälkeen pajoja käytyihin puhelinkeskusteluihin ja sähköpostiviesteihin. Lisäksi aineistona toimii ohjaajien oman toiminnan ja siitä nousseiden kokemusten reflektio pajatyöskentelyn eri vaiheissa.

Tukea ja ohjausta monimuotoiseen aikuisopiskeluun

Tampereen ammatillinen opettajakorkeakoulu (TAOKK) järjestää ammatillista opettajakoulutusta ammattikorkeakouluihin, ammattioppilaitoksiin ja aikuiskoulutuskeskuksiin suuntautuville opettajille. Koulutus antaa pedagogisen kelpoisuuden myös muiden oppilaitosten opettajille. Koulutus on 60 opintopisteen laajuinen ja on suunniteltu suoritettavaksi oman koulutusryhmänsä mukana 1-, 1,5- tai 2-vuotisessa ryhmässä. Opettajaopiskelijan opinto-oikeusaika on kolme vuotta. Opiskelu on monimuotoista ja tapahtuu työn ohessa. Lähiopetuspäiviä on noin kaksi kuukaudessa, minkä lisäksi

si on itsenäistä opiskelua, pienryhmätyöskentelyä sekä opetusharjoittelua. Itsenäistä opiskelua on siis huomattava osa opiskelijan kaikkiaan 1600 tunnin työpanoksesta.

Ammatillisessa opettajakorkeakoulussa opiskelijat ovat aikuisia, joiden elämässä opintojen rinnalla tapahtuu samanaikaisesti paljon muutakin, esimerkiksi työhön ja perhe-elämään liittyviä asioita. Monimuotoinen opiskelu kaiken muun elämän ohessa on vaativaa. Se vaatii aikaa, motivaatiota ja itsensä johtamisen taitoja. Pakkanen (2009, 78–79) on tutkinut Jyväskylän yliopiston Aikuiskoulutajan pedagogiset opinnot -opintokokonaisuuden opiskelijoiden opiskelua ja havainnut, että aikuisen elämäntapahtumat vaikuttavat opintoihin voimauttavasti tai heikentävästi. Systeemitieteellinen lähestymistapa – kaikki vaikuttaa kaikkeen – toteutuukin erityisesti monimuotoisesti opiskelevien aikuisten ohjauksessa.

Osana TAOKKin opintojen ohjauksen kehittämistyötä käynnistettiin syksyllä 2012 opettajankoulutuksen tsemppipajat. Idea pajoista nousi havainnosta, että noin 25 prosenttia opiskelijoista ei ollut valmistunut oman opiskeluryhmänsä mukana keväällä 2012. He jatkoivat opiskeluaan kolmantena lukuvuotena ilman oman opettajankoulutusryhmänsä ja pienryhmänsä tukea. Kahden ensimmäisen pajan positiivisten kokemusten jälkeen pajamahdollisuutta tarjottiin myös kaikille muillekin opettajaopiskelijoille.

Tsemppipajojen tarkoituksena oli tarjota opiskelijoille tukea ja ohjausta opintoihinsa. Pajamahdollisuudesta tiedotettiin opiskelijoille intranetissä, opiskelijaryhmien oppimisalustalla sekä opettajien kautta. Lisäksi opiskelijoille, jotka eivät valmistuneet opiskeluryhmänsä mukana kahdessa vuodessa, lähetettiin tieto tsemppipajasta kirjeitse kotiin. Tiedotteissa kerrottiin, että pajassa voi tehdä rästiin jääneitä tehtäviä ja saada ohjausta niiden tekemiseen. Tehtävät voivat liittyä mihin tahansa opettajankoulutuksen aiheeseen: ammattipedagogisten opintojen oppimistehtävät, viestinnän kehityssuunnitelma, kasvatustieteen opinnot, kehittämishanke, opetusharjoittelusuunnitelma ja -raportti, käyttöteoria, portfolio. Pajassa ei siis ollut tarkoitus tehdä korvaavia suorituksia, vaan saadaan tukea puuttuvien tehtävien tekemiseen, joko niiden suunnitteluun (ajatusten selkeyttämistä) tai konkreettiseen työskentelyyn.

Tavoitteena tsemppipajoissa oli, että opiskelijat saavat edistettyä tehtäviään sekä tietävät pajasta lähtiessään, kuinka jatkavat työskentelyä. Tsemppipajan tarkoituksena oli tarjota myönteisiä oppimiskokemuksia opiskeluyhteisön jäsenenä, vaikka oman opiskeluryhmän muut jäsenet ovat jo pidemmällä opinnoissa tai jo valmistuneet.

Tsemppipajojen toteutus

Tsemppipajoissa ohjaajina toimivat työparina ammatillisen opettajankoulutuksen opinto-ohjaaja ja opettaja. Tsemppipajoja järjestettiin syyslukukaudella 2012 kolme (syys-, loka- ja marraskuu) ja kevätlukukaudella 2013 kaksi (tammi- ja maaliskuu). Pajat olivat lauantaisin, minkä toivottiin mahdollistavan mahdollisimman monen osallistuvan, myös pidemmän matkan takaa alueryhmistä. Pajat pyrittiin luomaan matalan kynnyksen ohjauspisteeksi, johon voi poiketa oman aikataulunsa mukaan klo 9–15 välillä. Opiskelijoiden oli mahdollista osallistua pajaan vain kerran tai joka kerta. Ilmoittautumisia ei kerätty etukäteen.

Viidessä tsemppipajassa oli yhteensä 31 osallistujaa, 18 eri opettajaopiskelijaa. Heistä 12 osallistui pajaan kerran, kolme osallistui kaksi kertaa, kaksi osallistui neljä kertaa ja yksi opiskelija osallistui kaikkiin pajoihin. Osallistujista kymmenen oli Tampereen ryhmistä ja kuusi alueryhmistä. Lisäksi kaksi osallistujaa oli HOPS-ryhmästä. Osallistujista kahdeksan oli aloittanut opinnot vuonna 2010 (viimeinen opiskeluvuosi menossa), kuusi vuonna 2011 ja neljä vuonna 2012. Kerrallaan pajassa oli 4–9 osallistujaa. Maaliskuun pajaan osallistui myös kahdeksan musiikkipedagogiopintojen opiskelijaa oman opettajansa johdolla, mutta heidän opiskeluaan ei käsitellä tässä artikkelissa.

Vertaistukea turvallisessa ilmapiirissä

Tsemppipajojen suunnittelusta alkaen vertaistuen tarjoaminen oli toimintaa ohjaava periaate. Kauniston, Uiton, Estolan ja Syrjälän (2009, 454) mukaan ryhmäläisten toisilleen antama ja toisiltaan saama vertaistuki on tärkeä voimavara. Vertaistueksi Kaunisto ym. määrittelevät samantapaisessa tilanteessa olevien ihmisten keskinäiseen tukeen perustuvan kokemusten jakamisen (Kaunisto ym. 2009, 456). Keskinäiseen yhteyteen liittyy turvallinen, hyväksyvä ja kunnioittava ilmapiiri (Laine 2009, 60). Hyvä ilmapiiri kannustaa opiskelijoita tukeutumaan toisiinsa, kun he voivat olla ryhmässä oma itsensä (Mäkinen 2011, 110). Hyväksyvä ilmapiiri vahvistaa myös kykyä ratkaista ongelmia (Pekkari 2009, 49).

Tsemppipajassa luottamuksellinen, turvallinen ja rento ilmapiiri pyrittiin luomaan yhteisellä kahvihetkellä päivän alussa. Kahvittelun yhteydessä tutustuttiin ja virittäydettiin päivän työskentelyyn. Yhteisellä keskustelulla ja kokemusten jakamisella haettiin kullekin osallistujalle tietoisuutta siitä, ettei hän ole ainoa, jolla opinnot ovat viivästyneet. Keskustelun avulla haettiin myös opiskelijoita, jotka voisivat yhdessä työstää puuttuvaa tehtävää tai suunnitella työskentelyään. Osa opiskelijoista

tutustuikin toisiinsa paremmin, mikä mahdollisti vertaistuen lisäksi myös vertaisohjauksen toteuttamisen.

"Kiitokset mukavasta ja mielenkiintoisesta opiskelupäivästä lauantaina. Sain siitä uusia virikkeitä ja myös uutta intoa jatkaa opinnoissa eteenpäin. Vertaistuki on hieno asia, samoin hyvä idea tällainen työpaja. Toivottavasti niitä pidetään jatkossakin." (10/2012)

Ohjaustarveanalyysi työskentelyn lähtökohtana

Ohjauskeskustelussa ohjattavan tuntemus mahdollistaa toivottujen tulosten saavuttamisen. Ohjauskeskustelun suunnittelun, tavoitteiden asettamisen, ohjausmenetelmien valinnan ja hyvän ohjaussuhteen kannalta ohjaajan tulisi tuntea ohjattava ja hänen elämäntilanteensa (Pekkari 2009, 9, 28). Koska ohjaajat eivät välttämättä tunteneet tsemppipajaan tulleita, tutustumiseen kiinnitettiin erityistä huomiota muun muassa yhteisten ja henkilökohtaisten keskustelujen kautta.

Pajoissa ohjauksen lähtökohtana olivat opettajaopiskelijoiden ilmaisemat tarpeet. Nämä pyrittiin kartoittamaan yhteisessä aamukeskustelussa tai haastattelemalla opiskelijaa tämän tullessa myöhemmin pajaan. Ryhmäohjauksen lisäksi pajassa tarjottiin jokaiselle osallistujalle aikaa henkilökohtaiseen ohjauskeskusteluun. Pekkari korostaa (2009, 10), että ohjauskeskustelussa halutaan ymmärtää ohjattavan tarpeita, tavoitteita ja mielenkiinnon kohteita ja tämä vaatii ohjaajalta kykyä tehdä havaintoja ohjattavan käyttäytymisestä. Tsemppipajoissa ohjaajat seurasivat osallistujien työskentelyä ollen aktiivisesti läsnä ja tavoitettavissa, mutta kuitenkin antaen osallistujille tilaa ja työskentelyrauhan.

Alkuhaastattelun lisäksi pyysimme opiskelijoita kirjaamaan kyselylomakkeelle, miksi hän oli tullut tsemppipajaan. Seuraavassa muutama esimerkki näistä:

"Jotta saisin apua tekniseen osaamattomuuteen, pysyisin mukana x-ryhmän aikataulussa. Ja ihan henkilökohtaista kannustusta "hakemaan"... " (9/2012)

"Päästäkseni kiinni muutamaankin (omassa päässä) jäsentymättömään, roikkuvaan juttuun." (9/2012)

"Saadakseni apua puuttuvan tehtävän suorittamiseen + henkistä tukea opintojen jatkamiseen pitkän tauon jälkeen." (10/2012)

"Koska tarvitsen "uuden kiinnittymisen" kesken olevaan prosessiin, joka ahdistaa." (10/2012)

"Viemään eteenpäin opintoja – herättelemään itseäni toimimaan ja saadakseni neuvoja" (11/2012)

Tsemppipajojen tavoitteen mukaisesti pajoista tultiin hakemaan ohjausta tehtävien tekemiseen. Tämän lisäksi esille nousi opintoihin kiinnittyminen, jolla tarkoitetaan opiskelijoiden omaehtoista, aktiivista ja vastuullista sitoutumista opiskeluun ja opintojensa edistämiseen. Tällöin viitataan opiskelijan omaan tahtoon ja vaivannäköön kiinnittyä opintoihin. (Mäkinen 2011, 101–102.)

Mitä opintoja pajoissa edistettiin

Yhdeksän opiskelijaa työsti tsemppipajassa **kehittämishanketta**. Opiskelijat olivat tässä asiassa hyvin eri vaiheessa. Joku mietti kehittämishankkeen aihetta, jolloin ohjauksessa korostui suunnittelu- ja päätöksentekotaidot: minkä aiheen valitsen ja miten etenen. Joku taas oli jo valinnut aiheen, mutta oli opettajan palautteen perusteella tullut hakemaan pajasta ajatuksia erityisesti teoreettisen osuuden kirjoittamiseen. Joidenkin kanssa työstiin kehittämishankkeen raportointiohjeen mukaisia ulkoasuseikkoja.

Tsemppipajassa kuuden opiskelijan kanssa käydyt **opetusharjoitteluun** liittyvät keskustelut koskivat harjoittelusuunnitelman laatimista sekä koettujen tilanteiden raportointia harjoittelupäiväkirjaan. Opiskelijat pohtivat, minkälainen opetustilanne on riittävä hyväksyttäväksi opetusharjoitteluun sekä millä tasolla ja millä tavalla kokemuksista tulee reflektoida. Jyrhämä ja Syrjäläinen (2009, 420) toteavat, että yksi keskeinen opetusharjoittelun ohjaukseen liittyvä kysymys on reflektio. Reflektiolla tarkoitetaan tietoista, tutkiskelevaa ajattelua ja kokemusten syvällistä pohdintaa (Pekkari 2009, 84). Yhteisiin keskusteluihin osallistui useampi opettajaopiskelija, mikä edesauttoi osallistujia näkemään hyvin erilaisia opettajan toimenkuvia ja työtehtäviä sekä ymmärtämään, että opetusharjoittelu on mahdollista suunnitella omanlaisekseen – kaikki kokemukset ovat yhtä arvokkaita. Ohjausta tarvittiin myös ohjaavan opettajan valinnassa. Yhteinen keskustelu ryhmässä edesauttoi konkreettisen vertaistyöskentelyn toteutumisen tsemppipajan jälkeen havainnointien ja harjoitustuntien toteutuksessa.

Myös **portfolion** laatimiseen pajasta haettiin tukea (kuusi opiskelijaa). Portfolio kokoaa yhteen opettajankoulutuksen ja siksi itsearviointi ja reflektointi nousee siinä suureen asemaan. Tällöin opiskelija itse arvioi opettajaksi kasvuaan ja opettajuudessa kehittymistään. Tsemppipajassa portfolioon liittyvät keskustelut koskivat muun muassa portfolioon sisällytettäviä asioita, reflektoinnin syvyyttä sekä portfolion ilmaisumuotoa.

Jyrhämän ja Syrjäläisen (2009, 420) mukaan oman **käyttöteorian** luominen ja kehittäminen on yksi tutkivan ja pedagogisesti ajattelevan opettajan piirteistä. Pajoissa käyty keskustelu liittyi sekä

opetusharjoittelun ohjaavalle opettajalle annettavan käyttöteoriaan että opintojen lopussa palautettavan portfolion liitteenä olevan käyttöteorian laatimiseen.

Lisäksi tsemppipajoissa tehtiin yksittäisiä oppimistehtäviä muun muassa opetusviestinnästä ja kasvatustieteen opinnoista. Pajassa myös keskusteltiin opintoihin liittyvistä käytännön asioista sekä selvitettiin puuttuvia opintoja ja niiden suoritusmahdollisuuksista, erityisesti valinnaisten opintojen ja kasvatustieteen opintojen osalta.

”Tehtävissä oli epäselviä asioita, joihin halusin saada selkeyden.” (1/2013)

”Minulla oli väliinjäänyt lähipäivä jossa käsitelty asia oli rästissä. Todella hyvä mahdollisuus ja toivottavasti jatkatte näitä päiviä.” (10/2012)

”Aloitin tehtävän tekemisen, hahmottelin rungon, lainasin lähdekirjan ja pystyn etenemään itsenäisesti loppuun” (10/2012)

”Käytiin läpi mitä puuttuu ja saatiin ohjausta puuttuvien tekemiseen” (9/2012)

Tsemppipajat oli alun perin suunniteltu niin, että niihin voi tulla tekemään rästissä olevia tehtäviä. Ohjaajille yllätyksenä tuli se, että joiltakin osallistujilta puuttui kokonaan tieto tehtävistä, joten aikaa käytettiin myös erilaisten ryhmäkohtaisten tehtävien etsimiseen oppimisalustoilta. Myös räätälöityjä tehtäviä laadittiin, jos opiskelija ei ollut vielä aloittanut kyseisen opintokokonaisuuden opintoja ja tiedossa oli, että suoritusmahdollisuutta ei kevään aikana ole. Erilaisten selvittelyjen sekä oppimistehtävien teon ohjauksen ja vastaanoton vuoksi useampi ohjaussuhde jatkui myös tsemppipajan jälkeen.

Jaettu asiantuntijuus ja dialogi

Tsemppipajojen osallistujat olivat opettajaopiskelijoita, joilla on pitkä työhistoria ja useimmilla myös kokemusta opettajana toimimisesta. Tällainen tilanne antaa lähtökohdan jaetun asiantuntijuuden mahdollistavalle ohjaukselle. Ohjauksessa ohjaaja on substanssin (opettajankoulutuksen) asiantuntijuuden lisäksi oppimisprosessin asiantuntija. Opiskelija puolestaan on oman oppimisensa ja oman elämäntilanteensa asiantuntija. Ohjauskeskustelussa kumpikin osapuoli tuo oman asiantuntijuutensa keskusteluun. (Vänskä 2005, 28.)

Tsemppipajoissa tavoiteltiin dialogisuutta, ohjaajan ja oppijan välisen suhteen molemminpuolista ja vastavuoroista, kunnioittavaa suhdetta. Tällaisessa kohtaamisessa korostuvat tilannetaju, yksilöllinen kohtaaminen sekä kuuntelemisen ja kysymisen taidot (Malinen & Laine 2009, 25). Ohjaajan läsnäolo välittyy kiinnostuksena toisten puheeseen, kuuntelemisena ja vastaamisena juuri siihen

(Laine 2009, 62). Aidon dialogin mukaisesti tsemppipajoissa ei tavoiteltu etukäteissuunnitelma toteutumista (Pekkari 2009, 13), vaan työskentelyn lähtökohtana olivat opiskelijoiden ilmaisemat tarpeet. Ohjaajat käyttivät ohjauselementteinä aktiivisen kuuntelun lisäksi ajatusten peilaamista, johdattelutekniikkaa, tulkintaa sekä ohjeiden antamista. Myönteiseen ja kannustavaan palautteeseen kiinnitettiin myös huomiota.

Dialogin avulla samaa asiaa voidaan lähestyä uusin keinoin toisista näkökulmista ja tätä kautta nähdä myös uusia mahdollisuuksia. Ohjauskeskustelujen tarkoituksena on rikastaa ohjattavan ajatuksia tulevaisuuteensa liittyen. Ohjaaja auttaa ohjattavaa tämän tavoitteiden selkeyttämisessä, suunnittelussa ja saavuttamisessa. Auttaminen toteutuu vuorovaikutuksen keinoin. Ohjauksella pyritään siihen, että asiakas oppii itse käsittelemään kokemuksiaan, käyttämään resurssejaan, ratkaisemaan ongelmiaan ja suuntaamaan oppimistaan. (Pekkari 2009, 49, 51.) Tsemppipajojen pienehköt ryhmät ja kahden ohjaajan yhteistyö mahdollistivat ajan ja huomion antamisen jokaiselle opiskelijalle. Ryhmässä ja kahden kesken tapahtuneen dialogin ja reflektoinnin tavoitteena oli antaa osallistujia eväitä itsereflektiota varten.

Metataitojen tukemista ja voimaantumista

Työskentelytapana tsemppipajoissa on voimavara- ja ratkaisusuuntautunut lähestymistapa. Pajoissa ei niinkään keskitytty siihen, miksi opinnot ovat viivästyneet, vaan katse oli tulevaisuudessa ja opiskelijan omien voimavarojen löytämisessä (vrt. Helander & Seinä 2005, 15).

Pekkarin (2009, 20) mukaan opinto-ohjauksella tavoitellaan ohjattavan itsetuntemuksen ja itsearviointitaitojen karttumista, päätöksentekotaitoa sekä valmiuksia tehdä suunnitelmia ja valintoja. Nämä kaikki ohjauksen elementit, metataidot, olivat pajatyöskentelyssä esillä. Ne konkretisoituivat esimerkiksi tavoitteiden asettamisen, ajankäytön suunnittelun, oppimistehtäviin liittyvän ongelmanratkaisun sekä verkko-oppimisympäristön hallinnan kautta.

Tehtävien tekemisen ohjauksen ja metataitojen tukemisen kautta pajoissa tavoiteltiin voimaannuttavaa kokemusta, joka rohkaisee ja vahvistaa opiskelijan uskoa itseensä ja omaan toimintaansa (vrt. Malinen & Laine 2009, 21). Itsetuntemuksen vahvistumisen sekä ajattelu- ja suunnittelutaitojen ja reflektointitaitojen kehittymisen kautta opettajaopiskelijan oli mahdollista paremmin jatkaa itse näistä työskentelyä. Metataitojen kehittymiseen ja voimaantumiseen viittaavat seuraavat opiskelijoiden kommentit:

*”Sain hyvän ”rakenne”-ajattelumallin omien töiden ja opintojen keskinäisestä korrelaatiosta.”
(11/2012)*

"Että saisin vihdoinkin "paperit ulos". Nyt tuli tehtyä jotain mitä on tullut kauan lykättyä "parempaan ajankohtaan." (9/2012)

"Pohjustettiin "loppukirin" aikataulua." (9/2012)

Työparityöskentelystä vahvistusta ohjaukseen

Tsemppipajat pyrittiin järjestämään matalakynnyksiksi ja tämän vuoksi ilmoittautumista ei pyydetty etukäteen. Havaitimme, että tällainen työskentely vaatii ohjaajilta taitoa ja herkkyyttä kohdata monenlaisia oppijoita ja elämänsä ja opiskelunsa eri vaiheissa olevia opettajaopiskelijoita. Työtapa vaatii laaja-alaista ohjausosaamista, päätöksentekotaitoja sekä hyvää opetussuunnitelman sisällön ja eri aloitusvuosien toteutuksen tuntemista. Myös epävarmuuden sietoa ja hetkessä elämisen taitoa vaaditaan, sillä liikkeelle lähdetään ohjattavan tarpeista ilman valmista ennakkosuunnitelmaa.

Opinto-ohjaajan ja opettajan työparityöskentely mahdollisti ajan antamisen opiskelijoille ja opiskelijoiden yksilöllisten tilanteiden huomioimisen. Lisäksi yhdessä työskentely antoi mahdollisuuden keskittyä oman sisällöllisen osaamisen mukaiseen ohjaukseen. Tiimityöskentelyn on myös todettu edistävän opiskelijoiden kiinnittymistä oppimiseen. Samanaikaistyöskentely virittää opiskelijat keskusteluun ja haastaa tutkimaan vaihtoehtoisia ratkaisuja. Näin oppimisesta tulee huomaamatta dialogista ja yhteisöllistä. (Mäkinen 2011, 108.) Tsemppipajassa ohjaajien keskustelu ja yhteiset pohdinnat antoivat opiskelijoille mallia vertaistuesta ja reflektoinnista.

Tsemppipajojen vaikuttavuus – miten eteenpäin?

Viidessä tsemppipajassa oli yhteensä 31 osallistujaa, 18 eri opettajaopiskelijaa. Ohjaajien näkökulmasta pajojen osallistumismäärä (4–9 osallistujaa/paja) oli ihanteellinen, koska näin pienessä joukossa myös henkilökohtaiset ohjauskeskustelut mahdollistuivat työskentelyn ohessa. Tsemppipajaan osallistuneista kuusi on jo valmistunut lukuvuoden aikana ja usean valmistuminen häämöttää keväällä. Tsemppipajoissa opiskeltiin useiden kymmenien opintopisteiden edestä. Määrällisillä mittareilla mitattuina tsemppipajojen tulokset ovat vähintäänkin hyvät. Ohjaajia enemmän kiinnostavat havainnot liittyvät opettajaopiskelijoiden opintoihin kiinnittymiseen ja voimaantumiseen. Näistä osoituksena ovat muun muassa seuraavat opiskelijoiden kommentit:

"Sain taas fiiliksen miten opiskella opettajaksi" (10/2012)

"Sain asioista paremman "otteen", joten on helpompi jatkaa opintoja eteenpäin." (1/2013)

"Sain tsemppipajasta uutta puhtia opintoihin ja kävin viime viikolla x:ssa sopimassa uuden ohjaavan opettajan kanssa opetusharjoitteluista. – – Eiköhän se siitä lähde liikkeelle. – – Kiitokset kannustuksesta." (11/2012)

"Kiitos pajan paketti alkaa olla viimeistelyä vailla valmis." (10/2012)

Tsemppipajoissa opintoja edistettiin eri tasoilla: toiminnan tasolla sekä ajattelun tasolla (vrt. Jyrhämä & Syrjäläinen 2009, 427). Toiminnan tasolla ohjaajan tehtävät liittyivät ohjaamiseen ja neuvomiseen käytännöllisissä asioissa, konkreettisesti tekstin kirjoittamisen tukemiseen sekä harjoittelu-päiväkirjan ja kehittämishankkeen pohjien käytön neuvomiseen. Ajattelun tasolla ohjauksessa keskityttiin toimimaan opettajaopiskelijan keskustelukumppanina, tämän ajattelun kaikupohjana sekä suunnanantajana. Ohjauksessa kiinnitettiin huomiota päätöksentekoon – mitä tehtävääsi haluat tänään edistää, millä työskennellen tehtäväsi edistyy. Myös kehittämishankkeen aiheen valinnassa tuettiin opiskelijan päätöksentekoa ja suunnittelutaitojen kehittymistä. Tavoitteena oli, että opettajaopiskelija tuntee edistäneensä opintojaan ja tietää pajasta lähtiessään, miten jatkaa työskentelyään.

Opinto-ohjauksen tavoitealueista tsemppipajoissa olivat esillä kaikki tarpeet: oppimisen ja opiskelun tuki, uraohjaus sekä opettajaidentiteetin kasvu. Selkeimmin esille nousivat opiskelun tuki ja opettajaidentiteetin kasvu reflektoiden, peilaten ja ajatuksia selkeyttäen. Erityisesti kehittämishankkeeseen, portfolion laatimiseen ja opetusharjoittelun reflektointiin liittyvissä asioissa dialogi opiskelijoiden ja ohjaajien välillä sekä opiskelijoiden kesken oli opintoja edistävää. Keskustelujen pohjalta opiskelijat tekivät päätöksiä muun muassa aiheenvalinnan ja sisältöjen suhteen sekä konkreettisesti kirjoittivat tekstiä eteenpäin. Näille opiskelijoille tsemppipajat olivat ehkä eniten merkityksellisiä, koska vastaavia mahdollisuuksia ei muuten ole tarjolla opiskelukavereiden valmistuttua ja lähiopetuspäivien loputtua.

Osa opiskelijoista tuli pajaan tekemään tekemättömiä tehtäviään. Tällöin ohjauksessa korostui tehtävänannon kertaaminen, Moodle- tai Tabula-alustan käytön opastus, Wikissä olevien ohjeiden etsiminen sekä tehtävän tekemisen aloituksen rohkaisu. Joillekin opiskelijoille lauantaipäivän varaaminen tehtävien tekemiseen oli tsemppipajan suurin anti, jota kuvaa seuraava kommentti:

"Työt jääneet liian vähälle huomiolle kotona, eikä siitä nytkään kotona olisi mitään tullut (3 lasta). Opettajien paikalla olo auttaa paljon nopeammin kuin itse kotona päähkäily." (1/2013)

Tsemppipajoissa opettajaopiskelijoita kiinnostivat myös monet muut opiskeluun liittyvät asiat. Monet olivat tietämättömiä puuttuvista opinnoistaan sekä ohjeiden löytymisestä. Samoin tehtävänan-

not, palautusalueet ja tehtävän vastaanottavat opettajat olivat epäselviä. Saadulla ”Katso ohjeet Moodlesta/Tabulasta/Wikistä” -ohjeella opiskelijat eivät olleet itsenäisesti päässeet etenemään. Monimuotoisesti kaiken muun elämän ohella opiskelevan itseohjautuvuuden vaatimus onkin hyvin suuri sen jälkeen, kun opiskelijaryhmän yhteinen työskentely on päättynyt. Mäkinen (2011, 109) on tutkinut yliopisto-opiskelijoiden opiskelukulttuuria ja todennut, että äärimmillään itseohjautuvuus tarkoittaa yksinohjautuvuutta, joka johtaa toiseuden tuntemuksiin ja eristäytymiseen yhteisöstä. Tsemppipajoissa esille tulleet käytännön toimintaan liittyvistä kysymyksistä monet olivatkin sellaisia, joihin olisi ollut helppo saada vastaus, jos opiskelija olisi tiennyt, keneen voisi ottaa yhteyttä ja olisi rohkaistunut yhteydenottoon. Ohjaukseen liittyvää työnjakoa ja vastuita onkin hyvä selkeyttää organisaatiomme sisällä. Samalla tulee selkeyttää, mitä ohjaus ja opintojen ohjaus yksittäiselle työntekijälle ja koko työyhteisölle tarkoittavat.

Mäkinen (2011, 101) mukaan opiskeluyhteisön oppimismyönteinen ja dialoginen toimintakulttuuri tukee opintoihin kiinnittymistä. Alun perin tsemppipajojen tarkoituksena oli tarjota opiskelijoille vertaistukea ja mahdollisuus yhteisölliseen työskentelyyn sekä tukea opintojen edistymiseen. Lukuvuoden edetessä tsemppipajojen myötä oli havaittavissa ryhmäopettajien kiinnostuksen lisääntyminen pajoja kohtaan: kaikilla on huoli opiskelijoiden opintojen etenemisestä ja tsemppipaja tarjosi yhden konkreettisen keinon tämän edistämiseen. Lisää toimia tarvitaan kuitenkin. Yksi keino on opintojen ohjauksen kehittäminen niin, että se tukee opintojen alusta asti opiskelijoiden mahdollisuuksia edetä oman opettajankoulutusryhmänsä mukana. Lisäohjausta tulisi olla saatavilla koko opintojen ajan ja intervention tulisi tapahtua heti, kun opintojen eteneminen hidastuu suunnitellusta. Ammatillisessa opettajakorkeakoulussa onkin ehkä liikaa luotettu aikuisopiskelijan itsenäiseen työskentelyyn ottamatta huomioon heterogeenisissä opiskelijaryhmissä opiskelevien opiskelijoiden itseohjautuvuuden valmiutta ja opiskelutaitoja (vrt. Pekkari 2009, 81; Huhtanen 2012, 39). Vaikka opiskelijaopettajilla on vankka ammatillinen osaaminen, voi edellisistä opinnoista olla pitkä aika. Tämän ja monimuotoisen opiskelun luonteen vuoksi myös opiskelutaitojen kehittymisen tukeminen jo opintojen alusta alkaen voisi tukea paremmin opintoihin kiinnittymistä ja tätä kautta opintojen edistymistä.

Tsemppipajoissa oli mahdollista tehdä mitä tahansa opettajankoulutuksen tehtäviä. Tämä on yksi mahdollisuus jatkaa edelleen tsemppipajatoimintaa. Toinen mahdollisuus olisi teemakohtaiset pajat, esimerkiksi kasvatustieteen opintojen paja. Tämä mahdollistaisi tiettyihin opintojen sisältöihin syvällisesti perehtyneen, opiskelijoille mahdollisesti jo tutun opettajan jatkavan yhteistyötä opiskelijoiden kanssa siitä, mihin lähiopetuspäivillä jäätisiin. Tällöin keskustelu keskittyisi tiettyyn teemaan. Tämä myös mahdollistaisi nykyistä paremmin Malisen ja Laineen (2009, 12) korostaman yhteisen keskustelun, jossa toisten kokemukset ja näkemykset antavat uusia näkökulmia ja rikastuttavat oman toiminnan arviointia. Tuttu ja pidempiaikainen ohjaussuhde saattaisi myös mahdollistaa sy-

välisemmän keskustelun suhteessa opettajaidentiteetin kasvuun ja reflektiivisyyden kehittymisen. Pidempiaikainen ohjaussuhde vahvistaa myös luottamuksen syntymistä. Tällöin on tarvittaessa mahdollista keskustella myös aremmista henkilökohtaisista asioista.

Esteettömyys- ja saavutettavuuskäytäntöjen mukaisesti opetus- ja ohjauskäytännöt tulisi järjestää mahdollisimman esteettömästi (Laatukäsikirja 2012). Tsemppipajoihin osallistui opiskelijoita Tampereen ryhmistä ja odotettua enemmän myös alueryhmistä. Jatkossa tulisi pohtia alueryhmäläisten parempia mahdollisuuksia saada tukea opintoihinsa. Vaihtoehtoina ovat esimerkiksi paikalliset pajat lähipäivien yhteydessä tai verkko-ohjauksen kehittäminen.

Opettajaopinnot suoritetaan yleensä 1,5–2 vuodessa. Koska opettajaopiskelijan opinto-oikeusaika on kolme vuotta, tulisi koulutuksen rakenteiden ja toimintatapojen tukea myös hitaampaa opiskelu- tahtia ja sitä, ettei opiskelija jää yksin missään opintojensa vaiheessa. Oppilaitoksella on vastuu tukea opiskelijaa opinnoissaan, pyrkiä sitouttamaan opiskelijaa sekä pohtia keinoja, joilla opiskelija kiinnittyy opiskeluunsa (Huhtanen 2012, 42). Kiinnitettäessä huomiota opetuksen ja ohjauksen laatuun sekä erilaisissa elämäntilanteissa olevien opiskelijoiden opiskelun mahdollistamiseen päästään tilanteeseen, jossa opinnot edistyvät ja opiskelijoiden hyvinvointi lisääntyy (Siekkinen & Rautopuro 2012, 33).

Tsemppipajoihin osallistuneet opiskelijat olivat aktiivisia, tulivat pitkänkin matkan päästä ja käyttivät opintoihinsa lauantapäiviään. Yksilön kannalta valmistuminen on merkityksellistä, ja erityisesti tähän tavoitteeseen tsemppipajatoiminnalla pystytään vaikuttamaan. Oppilaitoksen ja yhteiskunnan näkökulmasta valmistuneiden määrä ja opettajien pätevytyminen ovat tärkeitä määrällisiä ja laadullisia mittareita. Lisäksi tsemppipajatoiminta antaa opettajaopiskelijalle yhden mallin ohjauksen järjestämisestä, mikä toivottavasti antaa edelleen ajatuksia hänen omien opiskelijoidensa ohjaukseen. Ensimmäisen lukuvuoden kokemusten perusteella voidaan todeta, että tsemppipajoilla voidaan monipuolistaa ja vahvistaa opettajaksi opiskelevien opintojen ohjausta.

Lähteet:

- Helander, J. & Seinä, S. 2005. Mielen malleista ohjaustodellisuuteen – ohjausteorialat opinto-ohjaajankoulutuksessa. Teoksessa Lerkkanen, J. (toim.) Opinto-ohjauksen tarkoitus. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja, 13–18. Viitattu 20.1.2013
http://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/33910/JAMKJULKAISUJA512005_web.pdf?sequence=1
- Huhtanen, K. 2012. Opintojen läpäisyn tehostaminen ammattikorkeakoulussa. Teoksessa Korhonen, V. & Mäkinen, M. (toim.) Opiskelijat korkeakoulutuksen näyttämöillä. Tampereen yliopisto. Kasvatustieteiden yksikkö. Campus Conexus -projektin julkaisuja A:1, 39–59.
- Jyrhämä, R. & Syrjäläinen, E. 2009. Ohjaussuhde, ohjaajan roolit ja pedagoginen ajattelu opetus-harjoittelussa. Kasvatus 40 (5), 417–431.
- Kaunisto, S-L., Uitto, M., Estola, E. & Syrjälä, L. Ohjattu vertaisryhmä haavoittuvuudesta kertomisen paikkana. Kasvatus 40 (5), 454–464.
- Laatukäsikirja 2012. Tampereen ammattikorkeakoulun esteettömyyssuunnitelma.
- Laine, T. 2009. Periaatekolmikko toimintaa ohjaamassa. Teoksessa Laine, T. & Malinen, A. (toim.) Elävä peilisali. Aikuista pedagogiikkaa oppimassa. Helsinki: Kansanvalistusseura, 37–64.
- Malinen, A. & Laine, T. 2009. Koulutuksen kulmakiviä. Teoksessa Laine, T. & Malinen, A. (toim.) Elävä peilisali. Aikuista pedagogiikkaa oppimassa. Helsinki: Kansanvalistusseura, 9–36.
- Mäkinen, M. 2011. Yliopiston turvallisuuskulttuuri – kiinnittymistä opintoihin ja uskoa toiveikkaaseen tulevaisuuteen. Teoksessa Lindfors, E. (toim.) Kohti turvallisempaa oppilaitosta! Oppilaitosten turvallisuuden ja turvallisuuskasvatuksen tutkimus- ja kehittämishaasteita, 101–119. Viitattu 8.2.2013 <http://www.campusconexus.fi/CampusConexus/Julkaisut/tabid/2171/Default.aspx>
- Pakkanen, M. 2009 APO-vuosi opiskelijoiden kokemana. Teoksessa Laine, T. & Malinen, A. (toim.) Elävä peilisali. Aikuista pedagogiikkaa oppimassa. Helsinki: Kansanvalistusseura, 65–84.
- Pekkari, M. 2009. Tavoitteellinen ohjauskeskustelu. Helsinki: Tammi.
- Siekkinen, T. & Rautopuro, J. 2012. Kuilun partaalla? Koulutuksesta syrjäytymisvaarassa olevat korkeakouluopiskelijat. Teoksessa Korhonen, V. & Mäkinen, M. (toim.) Opiskelijat korkeakoulutuksen näyttämöillä. Tampereen yliopisto. Kasvatustieteiden yksikkö. Campus Conexus -projektin julkaisuja A:1, 15–38.
- Vänskä, K. 2005. Moottoritietä metsäpoluille – oppimisen henkilökohtaistaminen opiskelussa. Teoksessa Lerkkanen, J. (toim.) Opinto-ohjauksen tarkoitus. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja, 28–33. Viitattu 20.1.2013
http://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/33910/JAMKJULKAISUJA512005_web.pdf?sequence=1